

IDEOLOGIÁK ÉS POLITIKAI TÖREKVÉSEK

1. A KATOLIKUS EGYHÁZ – hatalma meginog

- 1870. egyházi állam elvesztése – olasz csapatok bevonulnak Rómába
- kultúrharc: állam és egyház szétválasztása – megszűnt a befolyásuk az oktatás terén
- városiasodás: egyházi közösségek szétbomlása
- baloldali eszmék terjedése: ezek vagy ellenségesek az egyházzal (ateisták) vagy közömbösek
- tudományos eredmények: az egyház a a keresztény tanítások elleni támadásnak vagy azok cáfolatának tekinti ezeket
- **IX. Pius:** 1870. első vatikáni zsinat - dogma: a pápai tévedhetetlenség tana
- **XIII. Leó pápa** (1878-1903): kompromisszumra törekedett
- Kultúrharc kompromisszumus lezárása NO-ban
- 1891. május 15. **Rerum novarum** (Új Idők) kezdetű szociális enciklika(=pásztorlevél)- a munkások helyzetéről
- a keresztény szociális tanítás és mozgalom Magna Chartája
- A legfőbb igazságtalanságot és bajt a munkások, a munkavállalók kizsákmányolásában látta. Ennek orvoslásához ajánlotta fel az egyház erkölcsi segítségét, útmutatását
- Ennek lényege a munkáltató és a munkavállaló (a tőke és a munka) egyenlőségének, egymásra utaltságának és együttműködése szükségességének hangsúlyozása
- a bajok okát az erkölcsi hibákban, a kereszténységtől és a természetjogi normáktól történt eltávolodásában látta
- a munkásoknak maguknak kell szervezkedniük, amelyet az egyház támogat
- Mindez a keresztény szindikalizmus (szakszervezeti mozgalom) elismerését, illetve ösztönzését jelentette
- Konkrétumok: igazságos munkabér, nők, gyerekek védelme, a gazdagokkal szemben a szegények, a munkások védelme
- keresztényszocializmusa keresztény etika alapján akarja útját állni a hatalmaskodó individualizmus által előidézett társadalmi igazságtalanságoknak – életkörülmények javítása, keresztényi szolidaritás alapján
- keresztényszocializmus: Ausztriában, Franciaországban jelentős

2. LIBERALIZMUS ÉS KONZERVATIVIZMUS

- **Liberalizmus:** már nem forradalmi eszme
- A polgári állam kiéítése: az állam növekvő beavatkozása – ez ellentétes a szabadság eszméjével
- Alapvető liberális eszme: az egyén szabadsága, a vállalkozás szabadsága
- Köv.: a liberalizmus átalakulása – céljuk: a szabadságjogok minél szélesebb körű biztosítása
- Jóléti állam megteremtése (az állam közreműködésének kihasználása)
- **Konzervativizmus:** megerősödik
- Változás az eszmében: alapvető nincs, de az új szükségletekhez alakít
- Célja: a társadalmi feszültségek enyhítése
- Módszere: reformok
- kisemberek érdekeit védő szociálpolitika alkalmazása
- Köv.: a liberalizmus és a konzervativizmus ellentétei tompultak

3. NACIONALIZMUS

- Nemzetállamok kialakulása – köv.: a nacionalizmus kötődése a liberalizmushoz lazult
- Soknemzetiségű államok – nemzetiségi törekvések elnyomása
- Köv.: a nacionalizmus erőszakosabbá vált
- Irredenta törekvések: az összes, adott nemzet által lakott terület egyesítése
- De: saját nemzetiségeiket elnyomták + nagyhatalmi törekvések szószólói
- Nagyhatalmi nacionalizmus: felsőbbrendűséget bizonyító ideológiák
- Oroszok: pánszlávizmus – Balkán megszerzése a cél
- Németek: pángermánizmus- Közép-Európa megszerzése a cél

- Franciák: revansizmus- Elzász-Lotaringia megszerzése a cél
- Angolok-az egész világ megszerzése a cél

4. A II. INTERNACIONÁLÉ

- A századfordulóra a munkásmozgalom megerősödött
- Ok: gyárak, nagyüzemek – sok, azonos problémával rendelkező munkás
- Polgári szabadságjogok: elhárulnak a szervezkedés akadályai
- **1889. Párizs – II. Internacionálé** létrejött - Engels kezdeményezésére
- cél: a munkáspártok programja tűzze ki célul a politikai hatalom megszerzését
- Internacionálé: segítse hatalomra a munkáspártokban az osztályharcos irányzatot
- Az Internacionáléban baloldali pártok – a fennálló rend talaján, törvényes eszközökkel harcolnak
- közvetlen cél: általános, titkos szavazójog megszerzése
- szociális vívmányok: nyolc órás munkaidő, fizetett ünnepnapok
- határozat május elsejéről: amerikai küldöttek javaslatára: május elseje a munkások nemzetközi szolidaritásának ünnepe
- 1886. május 1. Chicago – sztrájkoló munkások - vérengzés
- három irányzat az Internacionálén belül:
- forradalmi marxisták: Liebknecht, Luxemburg
- centristák. Eduard Bernstein, Karl Kautsky, Viktor Adler
- revizionisták:

5. REVIZIONIZMUS ÉS CENTRIZMUS

- Irányzat a munkásmozgalmon belül: a változó viszonyokhoz akarta alakítani a marxizmust
- Ok: Nyugat-Európában az életkörülmények javultak
- Megvalósultak: általános szavazati jog, szociális követelések
- Szocialisták- Franciaországban bekerültek a Parlamentbe
- Szociáldemokraták – Németországban bekerültek a Parlamentbe
- **Eduard Bernstein – centrista**
- A munkásság érdekeit a polgári demokratikus államban kell megvalósítani
- Proletárdiktatúra helyett: többpártrendszerű demokratikus szocializmus
- Társadalmi tulajdon helyett: vegyes tulajdon (állami, szövetkezeti és magán)
- Erőszakos forradalom helyett békés átmenet
- Centristák: elméletben a forradalmi marxisták mellett állnak, a gyakorlatban azonban revizionista politikát folytatnak
- **Németország**

- **Ferdinand Lassalle**: az Általános Német Munkásegylet(1863) vezetője – inkább radikális demokrata, mint szocialista
- Vasbértörvény elmélete – köv.: a szakszervezetek bérharca szerinte értelmetlen
- Bismarck: támogatta Lassalle elképzeléseit: bizonyos határok között hajlandó volt együttműködni a munkások képviselőivel
- Németországi Szociáldemokrata Munkáspárt: **1875. Gothai Program** – Lassalle és a forradalmi marxizmus nézeteit tükrözte
- Erős revizionizmus a pártban
- De a párt vezetése: centrista – **Karl Kautsky**
- Forradalmi baloldal képviselői: **Rosa Luxemburg, Karl Liebknecht**
- A német munkáspárt jelentős politikai erőt képviselt: 1890. másfél millió szavazó
- **Ausztria**
- A szociáldemokrácia centrista irányítás alatt áll – **Viktor Adler**

6. ANARCHIZMUS

- Képviselők: **Bakunyin**, Kropotkin
- Az állam tagadása
- A proletárdiktatúra elítélése
- Eszközük: terrorizmus
- Internacionálé: kizárta őket
- Spanyolország, Oroszország, Franciaország – az anarchizmus jelentős erőt képviseltek

7. BOLSEVIZMUS

- Oroszország: nyomor, elnyomás
- **Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspárt (OSZDMP)** – 1898-ban alakult
- Lenin – forradalmi marxisták
- 1903-as, 1905-es kongresszus: többség megszerzése – bolsevik elnevezés
- Lenin: **forradalmi élcsapat** létrehozása – hivatásos forradalmárokból álló **központi bizottság**
- Párttagság: szigorú feltételekhez kötött – **pártfegyelem!!!**
- **Minimális program**: cárizmus, polgári szabadságjogok kivívása, a leigázott népek önrendelkezése
- **Maximális program**: proletárdiktatúra megvalósítása:
- **Permanens forradalom** elmélete (Lenin): a **bolsevikok** irányításával a polgári demokratikus forradalom proletár-forradalomná fejlődik
- **mensevikok**: mérsékelt orosz szociáldemokraták(centristák) – valójában ők vannak többségben